PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

228

Ubezpieczenia wobec wyzwań XXI

pod redakcją
Wandy Ronki-Chmielowiec

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2011

Recenzenci: Jerzy Handschke, Jan Monkiewicz, Kazimierz Ortyński, Wanda Sułkowska,
Włodzimierz Szkutnik, Tadeusz Szumlicz, Stanisław Wieteska

Redaktor Wydawnictwa: Elżbieta Kożuchowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities http://cejsh.icm.edu.pl
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/
bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiejkolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695- 191-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp 11

Katarzyna Barczuk, Ewa Łukasik: Formy zabezpieczenia emerytalnego w wybranych krajach europejskich 13
Teresa H. Bednarczyk: Działalność sektora ubezpieczeniowego a wzrost gospodarczy 23
Anna Bera, Dariusz Pauch: Programy edukacyjne jako instrument zwiększania świadomości ubezpieczeniowej w zakresie przestępczości ubezpieczeniowej 31
Jacek Białek: Ocena grupowa w analizie Otwartych Funduszy Emerytalnych 40
Sylwia Bożek: Czynności monitorujące i kontrolne w procesie zarządzania ryzykiem w przedsiębiorstwie ubezpieczeniowym 51
Anna Celczyńska: Należności od ubezpieczających z umów ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych 60
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Problemy kalkulacji kosztów zakładów ubezpieczeń na tle powiązań w grupach finansowych 68
Dominika Cichońska: Rola ubezpieczeń w zarządzaniu ryzykiem w zakładach opieki zdrowotnej 78
Krystyna Ciuman: Zakłady ubezpieczeń a inne instytucje pośrednictwa finansowego w Polsce w latach 2005–2009 87
Tadeusz Czernik: O pewnym sformułowaniu zagadnienia ruiny 94
Teresa Czerwińska: Uwarunkowania polityki dywidend spółek ubezpieczeniowych 106
Robert Dankiewicz: Determinanty rozwoju rynku ubezpieczeń kredytu kupieckiego w Polsce 116
Beata Dubiel: Ubezpieczeniowe aspekty ryzyka ekologicznego 126
Roman Garbiec: Ryzyko starości jako element konstruowania systemów emerytalnych w Unii Europejskiej 135
Waldemar Glabiszewski: Znaczenie innowacji technologicznych w działalności ubezpieczeniowej 146
Łukasz Gwizdała: Możliwości analizy systemów bonus-malus w świetle procesów Markowa 156
Magdalena Homa: Kalkulacja składki w inwestycyjnych ubezpieczeniach na życie typu unit-linked 168
Beata Jackowska: Charakterystyka wybranych metod wyrównywania tablic trwania życia – wnioski dla zastosowań aktuarialnych 179

Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: Grupowe ubezpieczenia na życie w sektorze MSP ... 190
Marietta Janowicz-Lomott: Produkty strukturyzowane w formie ubezpieczeń w Polsce ... 201
Anna Jędrzychowska, Ewa Poprawska: Próba zidentyfikowania czynników mających wpływ na wysokość składki przypisanej brutto w ubezpieczeniach komunikacyjnych w Polsce ... 213
Tomasz Jurkiewicz, Agnieszka Pobłocka: Ocena praktycznych metod szacowania rezerwy IBNR w ubezpieczeniach majątkowych ... 222
Piotr Kania: Specjalistyczne fundusze inwestycyjne otwarte jako forma zewnętrznego zarządzania ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi zakładów ubezpieczeń na życie ... 232
Robert Kurek: Uprawnienia organów nadzoru w zakresie kontroli wypłacalności – ujęcie w Solvency II ... 241
Jacek Lisowski: Rola biegłego rewidenta w ocenie gospodarki finansowej ubezpieczyciela – unormowania prawne ... 250
Jerzy Łańcucki: Przesłanki i kierunki zmian w regulacjach dotyczących pośrednictwa ubezpieczeniowego ... 258
Krzysztof Łyskawa: Zagrożenie równowagi odszkodowania i szkody w obowiązkowych ubezpieczeniach mienia ... 267
Aleksandra Małek: Obowiązki banku jako ubezpieczającego w świetle Rekomendacji Dobrych Praktyk Bancassurance ... 277
Piotr Manikowski: Rynek ubezpieczeń w Polsce a cykle underwritingowe ... 286
Dorota Maśniak: Ubezpieczyciel jako główne ogniwo transgranicznego systemu ochrony ofiar wypadków drogowych ... 295
Artur Mikulec: Efektywność systemów emerytalnych krajów UE i EFTA w latach 2005–2008 ... 305
Aniela Mikulska: Małe i średnie przedsiębiorstwa jako odbiorcy usług ubezpieczeniowych ... 316
Marek Monkiewicz: Jednolity rynek ubezpieczeniowy UE w warunkach globalnego kryzysu finansowego 2007–2009 – pomoc publiczna a wspólnotowe reguły konkurencji ... 325
Joanna Niżnik: Reforma systemów emerytalnych Ameryki Łacińskiej na przykładzie Chile i Argentyny ... 335
Magdalena Osak: Medyczne konto oszczędnościowe jako mechanizm finansowania ochrony zdrowia ... 344
Dorota Ostrowska: Kapitał międzynarodowy a dostęp do produktów ubezpieczeniowych strategicznych dla rozwoju gospodarki polskiej ... 352
Anna Ostrowska-Dankiewicz: Polisa strukturyzowana jako forma inwestycji alternatywnej na rynku polskim ... 362
Renata Pajewska-Kwaśny: Perspektywy rozwoju tradycyjnych i nowatorskich form sprzedaży ubezpieczeń w Polsce – cz. I ... 373

Monika Papież: Analiza przyczynowości na rynku ubezpieczeń życiowych w latach 2003–2010 ... 383
Agnieszka Pawłowska: Ubezpieczenie *business interruption* w zarządzaniu ryzykiem przerw w działalności gospodarczej ... 394
Krzysztof Piasecki: Rozmyte zbiory probabilistyczne w rachunku aktuarialnym ... 402
Piotr Pisarewicz: Rola funduszy inwestycyjnych w rozwoju programów emerytalnych w USA ... 409
Ryszard Pukała: Procesy integracyjne rynków ubezpieczeniowych krajów Europy Środkowej i Wschodniej ... 416
Małgorzata Rutkowska-Podołowska, Nina Szczygieł: Medical savings account as a funding mechanism for health ... 426
Grażyna Sordyl: Rola i działalność holenderskiego funduszu gwarancyjnego (College voor Zorgverzekeringen CVZ) w obszarze prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych ... 435
Ewa Spigarska: Sprawozdanie finansowe zakładu ubezpieczeń a Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej w świetle wprowadzanych zmian ... 445
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz, Maria Kiedrowska: Organizacja audytu wewnętrznego w zakładach ubezpieczeń w świetle *Solvency II* oraz standardów audytu ... 454
Anna Szkarłat-Koszałka: Instrumenty systemu rachunkowości a kontrola bezpieczeństwa finansowego ubezpieczyciela ... 463
Tomasz Szkutnik: Funkcje łączące w agregacji ryzyka ubezpieczyciela ... 472
Włodzimierz Szkutnik: Ryzyko uruchomienia rezerw katastroficznych ... 483
Anna Szymańska: Czynniki determinujące wybór ubezpieczyciela na rynku ubezpieczeń komunikacyjnych OC ... 494
Ilona Tomaszewska: Perspektywy rozwoju tradycyjnych i nowatorskich form sprzedaży ubezpieczeń w Polsce – cz. II ... 507
Damian Walczak, Agnieszka Żołądkiewicz: Świadomość ubezpieczeniowa oraz skłonność do ryzyka studentów ... 515
Stanisław Wanat: Modelowanie zależności w kontekście agregacji kapitałowych wymogów wypłacalności w *Solvency II* ... 525
Stanisław Wieteska: Adaptacja zakładów ubezpieczeń majątkowych do likwidacji skutków efektu cieplarnianego na terenie Polski ... 537
Ewa Wycinka, Mirosław Szreder: Statystyczna ocena wpływu przekraczania prędkości na liczbę wypadków drogowych w Polsce ... 547

Summaries

Katarzyna Barczuk, Ewa Łukasik: Forms of retirement security in selected European countries 22
Teresa H. Bednarczyk: The activity of insurance sector vs. economic growth 30
Anna Bera, Dariusz Pauch: Educational programs as an instrument to increase awareness of the crime of insurance cover 39
Jacek Białek: Group evaluation of open pension funds 50
Sylwia Bożek: Monitoring and control activities in the risk management process of an insurance company 59
Anna Celczyńska: Accounts receivable from motor vehicle owners insured under third party insurance agreements 67
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Problems of cost calculation of insurance companies against the background of connections in financial groups . 77
Dominika Cichońska: The role of insurance in risk management in health care facilities 86
Krystyna Ciuman: Insurance companies versus other financial intermediaries in Poland in the years 2005–2009 93
Tadeusz Czernik: An alternative formulation of ruin problem 105
Teresa Czerwińska: Determinants of the dividend policy in the insurance companies 115
Robert Dankiewicz: Determinants of development of trade credit insurance market in Poland 125
Beata Dubiel: Insurance aspects of ecological risk 134
Roman Garbiec: The risk of old age as the component of constructing the pension systems in the European Union 145
Waldemar Glabiszewski: The importance of technological innovations in the insurance sector 155
Łukasz Gwizdała: The capabilities of analyzing bonus-malus systems in the light of Markov processes 167
Magdalena Homa: Correct calculation of net premium in unit-linked investment insurance 178
Beata Jackowska: Characterization of selected methods of the graduation of life tables in the perspective of their actuarial applications 189
Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: Group life insurance in the SME sector 200
Marietta Janowicz-Lomott: Structured products in the form of insurance in Poland 212
Anna Jędrzychowska, Ewa Poprawska: An attempt to identify the factors having influence on the gross written premium in motor insurance in Poland 221

Tomasz Jurkiewicz, Agnieszka Pobłocka: Evaluation of practical methods of estimation of incurred but not reported reserves in non-life insurance .. 231
Piotr Kania: Specialized open-end investment funds as an external management form of investment funds of life insurance companies 240
Robert Kurek: Powers of supervision authorities regarding solvency control – Solvency II perspective 249
Jacek Lisowski: The role of the auditor in assessing the financial management of the insurer – legal norms 257
Jerzy Łańcucki: Regulations on insurance mediation – stressing premises and directions of change 266
Krzysztof Łyskawa: Threat of compensation balance and damages in compulsory property insurance 276
Aleksandra Małek: Duties of a bank acting as an coverage buying entity in the context of Recommendations on the Bankassurance Activity 285
Piotr Manikowski: The insurance market in Poland and underwriting cycles 294
Dorota Maśniak: Insurer as a major link in a cross-border system for protection of victims of road accidents – the role of co-operation of private and public entities 304
Artur Mikulec: Effectiveness of pension systems in EU and EFTA countries in the years 2005−2008 315
Aniela Mikulska: Small and medium-sized companies as recipients of insurance services 324
Marek Monkiewicz: Single insurance market in the EU and global financial crisis 2007−2009 – public intervention and Community competition rules 334
Joanna Niżnik: The reform of pension systems in Latin America. The Chilean and Argentinean models 343
Magdalena Osak: Medical savings account as a funding mechanism of health care 351
Dorota Ostrowska: The access to the insurance products strategic for the development of Polish economy in reference to the international capital .. 361
Anna Ostrowska-Dankiewicz: Structured policy as a form of alternative investment on Polish market 372
Renata Pajewska-Kwaśny: Prospects of development of traditional and innovative forms of insurance sales in Poland – part I 382
Monika Papież: Causality analysis on the life insurance market in the period 2003–2010 393
Agnieszka Pawłowska: Business interruption insurance implementation in risk management for interrupted activities 401
Krzysztof Piasecki: Probabilistic fuzzy sets in the actuarial calculation 408
Piotr Pisarewicz: Mutual funds role in retirement programs' development in the USA 415

Ryszard Pukała: Integration processes of insurance markets in Middle and Eastern Europe 425
Małgorzata Rutkowska-Podołowska, Nina Szczygieł: Medyczne konto oszczędnościowe jako mechanizm finansowania ochrony zdrowia 434
Grażyna Sordyl: The Role and Activity of the Dutch Guarantee Fund (College voor Zorgverzekeringen CVZ) in the area of private health insurance 444
Ewa Spigarska: Financial statement of insurance company vs. International Standards of Financial Reporting in the light of changes 453
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz, Maria Kiedrowska: Organization of internal auditing in insurance companies in the light of Solvency II and audit standards 462
Anna Szkarłat-Koszałka: Instruments of accounting system vs. control of financial security of an insurer 471
Tomasz Szkutnik: Copula functions in the aggregation of insurer risk 482
Włodzimierz Szkutnik: The risk of using catastrophic reserves 493
Anna Szymańska: Factors determining the choice of the insurer on the CR automobile insurance market 506
Ilona Tomaszewska: Prospects of development of traditional and innovative forms of insurance sales in Poland – part II 513
Damian Walczak, Agnieszka Żołądkiewicz: Students' insurance awareness and risk seeking 524
Stanisław Wanat: Modeling of dependencies in the context of the aggregation of solvency capital requirements in Solvency II 536
Stanisław Wieteska: Property insurance companies adaptation process to reduce the impact of greenhouse effect in Poland 546
Ewa Wycinka, Mirosław Szreder: Statistical analysis of speeding as a factor affecting car accidents in Poland 556

PRACE NAUKOWE UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO WE WROCŁAWIU nr 228
RESEARCH PAPERS OF WROCŁAW UNIVERSITY OF ECONOMICS

Ubezpieczenia wobec wyzwań XXI wieku ISSN 1899-3192

Dorota Ostrowska
Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku

KAPITAŁ MIĘDZYNARODOWY A DOSTĘP DO PRODUKTÓW UBEZPIECZENIOWYCH STRATEGICZNYCH DLA ROZWOJU GOSPODARKI POLSKIEJ

Streszczenie: Problemem podjętym w referacie jest utrudniony dostęp do niektórych produktów ubezpieczeniowych. Sektor ubezpieczeń, zarówno dział I, jak i II, zdominowany jest przez kapitał międzynarodowy, który steruje gospodarką polską. W praktyce nie wszystkie produkty ubezpieczeniowe oferowane są przez wszystkie zakłady lub oferowane są za zbyt wysoką cenę, a mowa tu m.in. o ubezpieczeniu transakcji eksportowych. Sytuacja ta niekorzystnie wpływa na rozwój gospodarki.

Słowa kluczowe: kapitał międzynarodowy, eksport, ubezpieczenie na życie, ubezpieczenie kredytu eksportowego.

1. Wstęp

Początek lat 90. XX wieku to czas pozytywnych zmian dla gospodarki polskiej. Powstał nowoczesny rynek kapitałowy, który stworzył możliwość pomnażania środków finansowych przez inwestorów oraz pozyskania ich przez emitentów. To sprawiło, że rynek finansowy szybko otworzył się na kapitał zagraniczny. Jednym z segmentów tego rynku był rynek ubezpieczeń. Zakłady ubezpieczeń z zagranicy zaczęły interesować się wejściem na polski rynek. Dodatkowym impulsem ku temu była perspektywa wprowadzenia w życie reformy emerytalno-rentowej. Polski rynek zaczął dosyć szybko wypełniać się kapitałem zagranicznym. Razem z nim zaczęły napływać nowe produkty, usługi i rozwiązania marketingowe. Nie sposób dokładnie określić, jaki poziom zagranicznych inwestycji jest już tym zagrażającym danej gospodarce, ale nie ulega wątpliwości, że właściciel kapitału zagranicznego tak będzie kierował swoją firmą, aby osiągnąć z działalności jak najwyższy zysk, omijając tym samym sprzedaż produktów generujących zbyt duże ryzyko lub podnosząc ich cenę. Celem referatu jest analiza udziału kapitału międzynarodowego na rynku ubezpieczeń w Polsce oraz analiza jego wpływu na cenę i dostępność wybranych produktów ubezpieczeniowych oferowanych przez zakłady ubezpieczeń, a mających znaczenie dla rozwoju gospodarczego.

2. Kapitał międzynarodowy na polskim rynku ubezpieczeń

Na rynek finansowy w Polsce składa się sektor bankowy[1], rynek kapitałowy[2], rynek ubezpieczeniowy oraz emerytalny. Praktycznie w każdym z tych segmentów obecny jest kapitał zagraniczny. Największy jednak udział tego kapitału notuje się na rynku ubezpieczeń, który w Polsce podzielony został na dwa działy. Dział I dotyczy ubezpieczeń na życie, a dział II pozostałych osobowych i majątkowych.

Jeżeli chodzi o udział kapitału zagranicznego (według danych na koniec I kwartału 2010 roku) występującego w dziale I, to spośród 30 zakładów reprezentujących ten dział 23 to zakłady z przeważającym udziałem kapitału zagranicznego, do których zaliczono takie oto podmioty: AEGON TU na Życie SA; TU Allianz Życie Polska SA; PAPTUnŻiR Amplico – Life SA; AVIVA TUnŻ SA; AXA ŻYCIE TU SA; BENEFIA TUnŻ SA Vienna Insurance Group; BZ WBK – AVIVA TUnŻ SA; TUnŻ CARDIF POLSKA SA; COMPENSA TUnŻ SA Vienna Insurance Group; WTUŻiR CONCORDIA CAPITAL SA; STUnŻ ERGO HESTIA SA; GENERALI ŻYCIE TU SA; HDI – GERLING ŻYCIE TU SA; ING TUnŻ SA; TU INTER – ŻYCIE POLSKA SA; MACIF ŻYCIE TUW; METLIFE TUnŻ SA; NORDEA POLSKA TU na ŻYCIE SA; PRAMERICA ŻYCIE TUiR SA; SIGNAL IDUNA ŻYCIE POLSKA SA; SKANDIA ŻYCIE TU SA; TU SKOK ŻYCIE SA; UNIQA TUnŻ SA. Tylko 7 z nich to zakłady z przeważającym udziałem kapitału krajowego, takie jak: TUnŻ EUROPA SA; LINK4 LIFE TU na ŻYCIE SA; TUnŻ POLISA – ŻYCIE SA; PZU Życie SA; TUW REJENT LIFE; UNIVERSUM – Życie TU SA; TUnŻ WARTA SA. Wszystkie wymienione zakłady zakwalifikowano do prywatnego sektora własności [*Biuletyn Kwartalny. Rynek ubezpieczeń 3/2010*].

Według danych pozyskanych z Komisji Nadzoru Finansowego (KNF), udział kapitału zagranicznego w kapitale podstawowym wynosił 71,92% (wartościowo 1 906 443 tys. zł), a pochodził z: Austrii (4 zakłady), Holandii (5), Niemiec (7), Francji (3), Szwecji (2), Wielkiej Brytanii (4), USA (3), Szwajcarii (1) i Luksemburga (1) [*Biuletyn Kwartalny. Rynek ubezpieczeń 1/2010*].

Podobna sytuacja miała miejsce w dziale II, gdzie według danych (na koniec I kwartału 2010 roku) spośród 34 zakładów ubezpieczeń 23 reprezentowały większościowy udział kapitału zagranicznego. Były nimi takie oto firmy: TUiR Allianz Polska

---

[1] Spośród 67 banków komercyjnych prowadzących działalność operacyjną w 2009 roku, 57 banków to te z przeważającym udziałem kapitału zagranicznego, a 37 z nich posiadało nawet 100% udziału tego kapitału.

[2] W przypadku rynku kapitałowego kapitał zagraniczny przejawia się obecnością spółek-emitentów zagranicznych oraz inwestorów zagranicznych. W 2005 roku na giełdzie notowanych było 7 spółek zagranicznych, w 2006 roku było ich o 5 więcej, w 2007 roku odnotowano 23 spółki, a w 2008 i 2009 roku po 25. Pomimo że udział liczby spółek zagranicznych w ogólnej liczbie spółek w 2009 roku wynosił tylko 6,60%, to w przypadku kapitalizacji udział był wysoki i na koniec 2009 roku wynosił prawie 70%. Inwestorzy zagraniczni zainwestowali na giełdzie (w akcje, kontrakty terminowe, opcje) na koniec 2009 roku 184 260 mln zł.

SA; AVIVA TU Ogólnych SA; AXA TUiR SA; Benefia TU SA Vienna Insurance Group; BZ WBK – AVIVA TU Ogólnych SA; Compensa TU SA Vienna Insurance Group; Concordia Polska TUW; D.A.S. TU Ochrony Prawnej SA; STU Ergo Hestia SA; TU Euler Hermes SA; Generali TU SA; HDI Asekuracja TU SA; HDI – Gerling Polska TU SA[3]; TU Inter Polska SA; InterRisk TU SA Vienna Insurance Group; Link 4 TU SA; PTR SA; PZM TU SA Vienna Insurance Group; Signal Iduna Polska TU SA; TUW SKOK; TUW TUW; UNIQA TU SA; TUiR Warta SA. W 11 natomiast przeważał kapitał krajowy: TUW Bezpieczny Dom; BRE Ubezpieczenia TUiR SA; TUW CUPRUM; TU Europa SA; MTU Moje Towarzystwo Ubezpieczeń SA; TUiR Partner SA; Pocztowe TUW; PTU SA; TUW TUZ. Dwa zakłady reprezentowały kapitał państwowy: KUKE SA i PZU SA [*Biuletyn Kwartalny. Rynek ubezpieczeń 1/2010*].

Udział kapitału zagranicznego w kapitale podstawowym wynosił 83,63% (wartościowo 2 341 595 tys. zł), a pochodził z Austrii (6 zakładów), Niemiec (9), Holandii (3), Kanady (1), Wielkiej Brytanii (4), Belgii (2), Szwajcarii (1), Luksemburga (1) oraz Francji – także w jednym zakładzie ubezpieczeń [*Biuletyn Kwartalny. Rynek ubezpieczeń 1/2010*].

3. Dostęp do wybranych produktów ubezpieczeniowych

W dziale I funkcjonuje 5 grup. Grupa pierwsza dotyczy ubezpieczeń na życie. Są to ubezpieczenia czysto ochronne bez elementu kapitałowego. Zabezpieczają więc finansowo przyszłość osób uposażonych w razie śmierci ubezpieczonego. Polecane są osobom, które są jedynymi żywicielami rodziny, a w szczególności gdy wykonują ryzykowną pracę [Ostrowska 2008]. Grupa druga reprezentuje ubezpieczenia posagowe, zaopatrzenia dzieci. Przeznaczone dla rodziców/opiekunów prawnych lub innych osób, które chcą zabezpieczyć finansową przyszłość dziecka. Grupa trzecia z kolei dotyczy ubezpieczeń na życie, jeżeli związane są z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Tutaj obok elementu czysto ochronnego występuje także element kapitałowy. Oznacza to, że w razie dożycia wieku emerytalnego[4] będziemy pobierać emeryturę. Wysokość jej zależeć będzie od: liczby lat, jakie pozostały nam do wieku emerytalnego, wysokości wpłacanej składki, wysokości wybranej sumy ubezpieczenia (SU)[5], sprawności danego zakładu w zakresie zarządzania środkami finansowymi i wreszcie od sytuacji gospodarczej[6]. Czwarta grupa to ubezpieczenia

[3] Zgodnie z decyzją Sądu Rejestrowego, z dniem 30 czerwca 2010 r. nastąpiło formalne połączenie HDI Asekuracja TU SA i HDI – Gerling Polska TU SA.

[4] W większości zakładów ubezpieczeń na życie przyjmuje się, że osoba, która osiągnęła 55 rok życia, może przejść na prywatną emeryturę. Oczywiście im dłużej będziemy oszczędzać, tym większą emeryturę będziemy pobierać.

[5] Im wyższa SU, tym mniejsza emerytura z uwagi na wyższe opłaty pobierane przez ubezpieczyciela z tytułu ponoszonego ryzyka.

[6] W okresach wzrostu gospodarczego instytucje finansowe osiągają wyższe stopy zwrotu aniżeli w czasie recesji.

rentowe, uruchamiane w przypadku trwałej lub częściowej niezdolności do pracy, oraz piąta, pokrewna do czwartej grupa – ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe.

W dziale II funkcjonuje 18 grup, które zaliczane są do następujących rodzajów ubezpieczeń:

1. Osobowych, do których zaliczono: grupę 1 (ubezpieczenia wypadku, w tym wypadku przy pracy i choroby zawodowej), grupę 2 (ubezpieczenia choroby);

2. Majątkowych, do których zaliczono: grupę 8 (ubezpieczenia szkód spowodowanych żywiołami, obejmujące szkody rzeczowe nieujęte w grupach 3–7, spowodowane przez: ogień, eksplozję, burzę, inne żywioły, energię jądrową, obsunięcia ziemi lub tąpnięcia), grupę 9 (ubezpieczenia pozostałych szkód rzeczowych (jeżeli nie zostały ujęte w grupie 3, 4, 5, 6 lub 7), wywołanych przez grad lub mróz oraz inne przyczyny (jak np. kradzież), jeżeli przyczyny te nie są ujęte w grupie 8);

3. Autocasco: grupa 3 (ubezpieczenia casco pojazdów lądowych, z wyjątkiem pojazdów szynowych, obejmujące szkody w: pojazdach samochodowych, pojazdach lądowych bez własnego napędu);

4. OC komunikacyjnych: grupa 10 (ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wszelkiego rodzaju, wynikającej z posiadania i użytkowania pojazdów lądowych z napędem własnym, łącznie z ubezpieczeniem odpowiedzialności przewoźnika);

5. Transportowych: grupa 4 (ubezpieczenia casco pojazdów szynowych, obejmujące szkody w pojazdach szynowych), grupa 5 (ubezpieczenia casco statków powietrznych, obejmujące szkody w statkach powietrznych), grupa 6 (ubezpieczenia żeglugi morskiej i śródlądowej casco statków żeglugi morskiej i statków żeglugi śródlądowej, obejmujące szkody w: statkach żeglugi morskiej, statkach żeglugi śródlądowej), grupa 7 (ubezpieczenia przedmiotów w transporcie, obejmujące szkody na transportowanych przedmiotach, niezależnie od każdorazowo stosowanych środków transportu), grupa 11 (ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wszelkiego rodzaju, wynikającej z posiadania i użytkowania statków powietrznych, łącznie z ubezpieczeniem odpowiedzialności przewoźnika), grupa 12 (ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za żeglugę morską i śródlądową, wynikającej z posiadania i użytkowania statków żeglugi śródlądowej i statków morskich, łącznie z ubezpieczeniem odpowiedzialności przewoźnika);

6. OC ogólnych: grupa 13 (ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej (ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej ogólnej) nieujętej w grupach 10–12);

7. Finansowych: grupa 14 (ubezpieczenia kredytu, w tym: ogólnej niewypłacalności, kredytu eksportowego, spłaty rat, kredytu hipotecznego, kredytu rolniczego), grupa 15 (gwarancja ubezpieczeniowa: bezpośrednia i pośrednia), grupa 16 (ubezpieczenia różnych ryzyk finansowych, w tym: ryzyka utraty zatrudnienia, niewystarczającego dochodu, złych warunków atmosferycznych; utraty zysków, stałych wydatków ogólnych, nieprzewidzianych wydatków handlowych, utraty wartości rynkowej, utraty stałego źródła dochodu, pośrednich strat handlowych poza wyżej wymienionymi, innych strat finansowych), grupa 17 (ubezpieczenia ochrony prawnej);

8. Pozostałych: grupa 18 (ubezpieczenia świadczenia pomocy na korzyść osób, które popadły w trudności w czasie podróży lub podczas nieobecności w miejscu zamieszkania).

Ubezpieczenia w gospodarce pełnią bardzo ważną funkcję, a mianowicie funkcję ochronną. Ubezpieczenie, czy to życiowe czy majątkowe, zabezpiecza finansowo ubezpieczającego w razie wystąpienia zdarzenia objętego umową. W referacie zwrócono uwagę tylko na dwa rodzaje ubezpieczeń, które mają wpływ na funkcjonowanie gospodarki. Jednak w opinii autorki każde z wymienionych wcześniej rodzajów ubezpieczeń, zarówno z działu I, jak i II, odgrywa pewną rolę w gospodarce.

Pierwszy rodzaj ubezpieczeń należy do działu I (grupa 1), tj. ubezpieczenie na życie. Produkty z pierwszej grupy miało prawo oferować 29 z 30 zakładów (zezwolenie KNF) [*Biuletyn Kwartalny. Rynek ubezpieczeń 1/2010*]. Grupa 1 miała największy udział w tworzeniu składki przypisanej brutto (SPB). W 2009 roku wynosił on 63,60%, a wartość SPB wynosiła 19 217 176 tys. zł [*Biuletyn Kwartalny. Rynek ubezpieczeń 4/2009*].

W Polsce nie przeprowadzono nigdy badań dotyczących sytuacji osób, które straciły jednego z małżonków i pozostały bez środków do życia. Badanie takie przeprowadzono na Zachodzie. Wynika z nich, że prawie 30% żon i 10% mężów zaznało obniżenia stopy życiowej po śmierci ich współmałżonków. Piętnaście procent żon doświadczyło jej obniżenia o 40%. Żony i dzieci napotykają poważne problemy, jeśli główny żywiciel rodziny umrze, a nie był ubezpieczony [Bernheim i in. 1999]. Sytuacja ta prowadzi do wielu nieprzyjemnych konsekwencji zarówno dla samych gospodarstw domowych (brak środków na naukę dla dzieci, pojawia się problem alkoholizmu w rodzinie itp.), jak i dla całej gospodarki. Państwo bowiem musi zapewnić takiej rodzinie pomoc finansową, co oczywiście obciąża budżet państwa [Ostrowska 2007].

W związku z powyższym autorka referatu przeprowadziła badanie ceny tego produktu, oferowanego przez zakłady ubezpieczeń na życie. Badanie przeprowadzone zostało w Polsce, w sierpniu 2010 roku. Przyjęto następujące dane: rodzaj ubezpieczenia – terminowe na życie, na 15 lat, płeć – kobieta; wiek – 30 lat, częstotliwość składki – roczna, zawód – bezrobotna, stan zdrowia – bez zastrzeżeń, SU – 200 000 zł. Dodatkowo zadano pytanie o zasięg ubezpieczenia, co jest bardzo istotne dla osób, które podróżują albo pracują za granicą. Kilka zakładów nie spełniło kryteriów przyjętych dla produktu (zakłady z przeważającym kapitałem zarówno krajowym[7], jak i zagranicznym[8]).

---

[7] LINK4 LIFE TU na ŻYCIE SA nie zawierało nowych umów na życie. Trzy zakłady posiadające taki produkt wprowadziły pewne ograniczenia: TUnŻ EUROPA SA posiadało tylko ubezpieczenie dołączane do kredytu; TUnŻ POLISA – ŻYCIE SA oferowało ubezpieczenie z SU jedynie do wysokości 100 000 zł, a TUW REJENT LIFE ubezpiecza tylko i wyłącznie notariuszy ich małżonków i asesorów notarialnych.

[8] Dwa z nich nie posiadały tego produktu w ofercie, tj.: Skandia Życie TU SA oraz TU INTER – ŻYCIE POLSKA SA. Sześć zakładów posiadało produkt, ale: AVIVA TUnŻ SA miała w ofercie

Wyniki badań pokazują (tab. 1), że średnia roczna składka wyliczona przez trzy zakłady ubezpieczeń (przeważający kapitał krajowy) wynosiła 528,47 zł. Najtańsze ubezpieczenie oferowane było przez PZU Życie SA, gdyż składka wynosiła 363,40 zł (nie działało w krajach pozostających w formalnym konflikcie zbrojnym). Najdroższe oferowało TUnŻ WARTA SA, bo składka roczna wynosiła 696,00 zł (działało we wszystkich krajach). Z kolei średnia roczna składka wyliczona z zakładów ubezpieczeń (przeważający kapitał zagraniczny) wynosiła 550,63 zł. Najtańsze ubezpieczenie kosztowało 217,00 zł, a oferowane było przez WTUŻiR CONCORDIA CAPITAL SA (nie działało w Kanadzie i USA). Trochę droższe oferowało TU Allianz Życie Polska SA, w cenie 272,60 zł (działało na całym świecie). Najdroższe ubezpieczenie oferował zakład ubezpieczeń BENEFIA TUnŻ SA Vienna Insurance Group, kosztowało 1082,88 zł, do tego wyłączono tu kraje o podwyższonym stopniu ryzyka, takie jak np. Afganistan, Irak, Iran [Ostrowska 2011].

Drugi rodzaj ubezpieczeń poddany analizie należy do działu II (grupa 14), tj. ubezpieczenie kredytu eksportowego. Eksport dla każdego kraju jest dodatkowym filarem podtrzymującym wzrost gospodarczy. Handel międzynarodowy wpływa na wzrost gospodarczy wielokierunkowo, tj. oddziałuje na: zmianę rzeczowej struktury, rozmiary i dynamikę PKB, poprawę efektywności gospodarowania [Domiter 2008]. Wpływa także na: poziom inwestycji, efektywność majątku, poziom i strukturę zatrudnienia oraz wydajność pracy [Guzek 2004].

Według danych GUS w latach 2005–2008 zaobserwowano wzrost eksportu, którego wartość w kolejnych latach wynosiła odpowiednio: 89,4 mld USD; 109,6 mld USD; 138,8 mld USD; 171,9 mld USD. W 2009 roku odnotowano spadek tej wartości do 136,7 mld USD [*Rocznik Statystyczny handlu zagranicznego*; *Raport roczny za 2009 rok*].

W przypadku tego produktu, tj. ubezpieczenia kredytu eksportowego, zadano zakładom ubezpieczeń pytanie, czy posiadają taki produkt w ofercie, a jeśli go nie miały, zapytano o przyczynę braku tego rodzaju ubezpieczenia (tab. 2). Produkty z tej grupy miało prawo oferować 18 zakładów. Mimo to jedynie pięć z nich – dwa zakłady z przeważającym kapitałem krajowym – państwowym, tj.: KUKE SA (100% państwowy) oraz PZU SA, i trzy z przeważającym kapitałem zagranicznym, tj. TUiR Allianz Polska SA, które w tym zakresie współpracuje z Euler Hermes SA, STU Ergo Hestia SA oraz TU Euler Hermes SA – posiadało taki produkt. Przyczyną, dla której większość zakładów nie miała takiego rodzaju produktu, było zbyt duże ryzyko niewypłacalności [Ostrowska 2011].

---

tylko ubezpieczenie NNW; BZ WBK – AVIVA TUnŻ SA – tylko ubezpieczenie dołączone do kredytu; HDI – GERLING ŻYCIE TU SA – ubezpieczenie z maksymalną SU do 70 000 zł; METLIFE TUnŻ SA minimalna SU 250 000 zł; PRAMERICA ŻYCIE TUiR SA minimalna SU 350 000 zł; TU SKOK ŻYCIE SA – ubezpieczało tylko klientów SKOK-u.

Tabela 1. Roczny koszt oraz zasięg działania ubezpieczenia z grupy 1 działu I w poszczególnych zakładach ubezpieczeń na życie w Polsce

Lp.	Nazwa firmy	Roczny koszt ubezpieczenia	Zasięg działania
1	2	3	4
1	AEGON TU na Życie SA	375,00 zł	na całym świecie
2	TU Allianz Życie Polska SA	272,60 zł	na całym świecie
3	PAPTUnŻiR Amplico – Life SA	388,00 zł	na całym świecie
4	AVIVA TUnŻ SA	w ofercie tylko ubezpieczenie NNW	
5	AXA ŻYCIE TU SA	607,20 zł	na całym świecie
6	BENEFIA TUnŻ SA Vienna Insurance Group	1082,88 zł	na całym świecie oprócz krajów o podwyższonym stopniu ryzyka, np. Afganistan, Irak, Iran
7	BZ WBK – AVIVA TUnŻ SA	w ofercie tylko ubezpieczenie dołączone do kredytu	
8	TUnŻ CARDIF POLSKA SA	688,00 zł	na całym świecie
9	COMPENSA TUnŻ SA Vienna Insurance Group	596,00 zł	na całym świecie
10	WTUŻiR CONCORDIA CAPITAL SA	217,00 zł	na całym świecie oprócz Kanady i USA
11	STUnŻ ERGO HESTIA SA	409,00 zł	na całym świecie
12	**TUnŻ EUROPA SA**	**w ofercie tylko ubezpieczenie dołączone do kredytu**	
13	GENERALI ŻYCIE TU SA	934,80 zł	na całym świecie
14	HDI – GERLING ŻYCIE TU SA	maks. SU to 70 000 zł	na całym świecie
15	ING TUnŻ SA	400,04 zł	na całym świecie
16	TU INTER – ŻYCIE POLSKA SA	nie zawiera umów terminowych	
17	**LINK4 LIFE TU na ŻYCIE SA**	**nie zawiera nowych polis na życie**	
18	MACIF ŻYCIE TUW	374,00 zł	na całym świecie oprócz terenów, gdzie panuje konflikt zbrojny
19	METLIFE TUnŻ SA	na okres 15 lat min. SU wynosi 250 000 zł	na całym świecie
20	NORDEA POLSKA TU na ŻYCIE SA	780,00 zł	na całym świecie
21	**TUnŻ POLISA – ŻYCIE SA**	**maks. SU to 100 000 zł**	
22	PRAMERICA ŻYCIE TUiR SA	min. SU 350 000 zł	
23	**PZU Życie SA**	**363,40 zł**	na całym świecie oprócz krajów, które są w formalnym konflikcie zbrojnym

1	2	3	4
24	**TUW REJENT LIFE**	**ubezpiecza tylko i wyłącznie notariuszy, ich małżonków i asesorów notarialnych**	
25	SIGNAL IDUNA ŻYCIE POLSKA SA	810,00 zł	na całym świecie
26	SKANDIA ŻYCIE TU SA	nie sprzedaje ubezpieczeń z grupy 1	
27	TU SKOK ŻYCIE SA	ubezpiecza tylko klientów SKOK-u	
28	UNIQA TUnŻ SA	325,00 zł	na całym świecie
29	**UNIVERSUM – Życie TU SA***	**526,00 zł**	na całym świecie
30	**TUnŻ WARTA SA**	**696,00 zł**	na całym świecie

***** Firma ta od 1.12.2010 r. ma rozpoczęty proces likwidacyjny i nie zawiera żadnych umów.

Źródło: [Ostrowska 2011, s. 130].

Tabela 2. Wyniki badań dotyczące grupy 14 działu II w Polsce

Lp.	Nazwa firmy	Wynik	
1	TUiR Allianz Polska SA	posiada	
2	AXA TUiR SA	brak	nie jest on uwzględniony w strategii rozwoju
3	**BRE Ubezpieczenia TUiR SA**	**brak**	**za duże ryzyko niewypłacalności**
4	Compensa TU SA Vienna Insurance Group	brak	za duże ryzyko niewypłacalności
5	Concordia Polska TUW	brak	za duże ryzyko niewypłacalności
6	STU Ergo Hestia SA	posiada	
7	TU Euler Hermes SA	posiada	
8	**TU Europa SA**	**brak**	**nie jest on uwzględniony w strategii rozwoju**
9	Generali TU SA	brak	za duże ryzyko niewypłacalności
10	HDI – Asekuracja TU SA	brak	ze względu na kryzys i duże ryzyko niewypłacalności
11	InterRisk TU SA Vienna Insurance Group	brak	ze względu na kryzys i duże ryzyko niewypłacalności
12	**KUKE SA**	**posiada**	
13	**PTU SA**	**brak**	**za duże ryzyko niewypłacalności**
14	**PZU SA**	**posiada**	
15	TUW SKOK	brak	za duże ryzyko niewypłacalności
16	**TUW TUZ**	**brak**	**za duże ryzyko niewypłacalności**
17	UNIQA TU SA	brak	za duże ryzyko niewypłacalności
18	TUiR Warta SA	brak	za duże ryzyko niewypłacalności

Źródło: [Ostrowska 2011, s. 139].

Okazuje się więc, że kapitał polski, i do tego państwowy, na rynku ubezpieczeń odgrywa znaczącą rolę, jeżeli chodzi o wspieranie eksportu, a jest to widoczne w działalności KUKE SA, która „jest firmą ubezpieczającą transakcje handlowe polskich przedsiębiorców. Oferuje ubezpieczenia należności z tytułu sprzedaży towarów i usług z odroczonym terminem płatności oraz udziela gwarancji ubezpieczeniowych. Jest jedyną firmą oferującą ubezpieczenia gwarantowane przez Skarb Państwa. KUKE oferuje produkty dla małych, średnich i dużych firm oraz instytucji finansowych" [Ostrowska 2010].

4. Podsumowanie

Rynek ubezpieczeń otworzył się na kapitał zagraniczny, a w związku z tym także na nowe produkty i usługi. Udział tego kapitału na koniec I kwartału 2010 roku w zakładach ubezpieczeń na życie, tj. w dziale I, był bardzo wysoki i wynosił 71,92%. Wyższy udział odnotowano w zakładach z działu II, bo wynoszący 83,63%. Kapitał na rynek ubezpieczeniowy napłynął z takich krajów, jak: Austria, Holandia, Niemcy, Kanada, Francja, Szwecja, Wielka Brytania, USA, Szwajcaria, Luksemburg oraz Belgia. Zakłady ubezpieczeń z przeważającym udziałem kapitału krajowego posiadały mniej korzystną cenę za produkt należący do grupy 1 działu I, bo – jak wynika z badań – najtańsze i działające na całym świecie kosztowało tu 526,00 zł, a w zakładach z przewagą kapitału zagranicznego jedynie 272,60 zł. W przypadku ubezpieczenia kredytu eksportowego znaczna grupa zakładów, zarówno tych z kapitałem krajowym, jak i zagranicznym, nie chciała podejmować wysokiego ryzyka związanego z transakcjami dotyczącymi wymiany międzynarodowej, a to niekorzystnie wpływa na sprawność polskiego eksportu. Wyjątek stanowiły wśród tych pierwszych KUKE SA i PZU SA oraz wśród drugich – TUiR Allianz Polska SA, STU Ergo Hestia SA, Euler Hermes SA.

Literatura

Bernheim B.D., Forni L., Gokhale J., Kotlikoff L.J. [1999], *The Adequacy of Life Insurance: Evidence from the Health and Retirement Survey*, "Working Papers" no. 7372, October.

Biuletyn Kwartalny. Rynek ubezpieczeń 4/2009, KNF, Warszawa 2010.

Biuletyn Kwartalny. Rynek ubezpieczeń 1/2010, KNF, Warszawa 2010.

Biuletyn Kwartalny. Rynek ubezpieczeń 3/2010, KNF, Warszawa 2010.

Domiter M. [2008], *Eksport w doktrynie i polityce gospodarczej na tle procesów liberalizacyjnych i integracyjnych*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław.

Guzek M. [2004], *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań.

Ostrowska D. [2007], *Do wyboru, do koloru…*, „Gazeta Ubezpieczeniowa", 6 marca, nr 10.

Ostrowska D. [2008], *Wolimy majątek od życia?*, „Gazeta Ubezpieczeniowa", 8 lipca, nr 28.

Ostrowska D. [2010], *Instrumenty ograniczania ryzyka w handlu zagranicznym gwarantowane przez Skarb Państwa*, [w:] *Przedsiębiorstwo, rynki i kultura w układzie transgranicznym*, t. II, red.

A. Iwacewicz-Orłowska, K. Meredyk, D. Sokołowska, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok.

Ostrowska D. [2011], *Kapitał międzynarodowy a funkcjonowanie rynku finansowego w Polsce*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok.

Raport roczny za 2009 rok, Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych Spółka Akcyjna, Warszawa 2010.

Rocznik Statystyczny handlu zagranicznego, GUS, Warszawa 2009.

THE ACCESS TO THE INSURANCE PRODUCTS STRATEGIC FOR THE DEVELOPMENT OF POLISH ECONOMY IN REFERENCE TO THE INTERNATIONAL CAPITAL

Summary: The article deals with the uneasy access to some insurance products. Both, I and II departments of the insurance sector are dominated by the international capital which determines Polish economy. In reality, not all insurance products are offered by every insurer except for these ones issuing them for the excessive price. All in all, such a policy poses a detrimental impact on the economic development.

Keywords: international capital, export, life insurance, export credit insurance.